

УДК 341.232.3:341.174(477+436)

А. Рябошапченко,
кандидат юридичних наук,
асистент кафедри міжнародного права та міжнародних відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА АВСТРІЙСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ КРІЗЬ ПРИЗМУ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ЄВРОПІ

В Європі після Другої світової війни розгорнулися інтеграційні процеси, які посилюються. Їхній результат – поява Європейського Союзу – найбільшого та найуспішнішого інтеграційного об'єднання, що відіграє ключову роль у світовій економіці й політиці. Європейський Союз – єдина організація, члени якої проводять спільну політику в більшості сфер міждержавної взаємодії. Вона дає приклад нової організації міжнародних відносин і нового рівня буття права – інтеграційного права, яке регулює права та обов'язки учасників об'єднання. Успіх Європейського Союзу значною мірою зумовлюється економічною вигодою участі в цьому об'єднанні для всіх учасників, яка створюється через функціонування єдиного внутрішнього ринку.

Будучи європейською країною, Україна з моменту здобуття незалежності декларувала стратегічну мету приєднання до ЄС та робила в цьому напрямі практичні кроки, найзначнішим із яких стало підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом. Стратегічною метою України є набуття повноправного членства в ЄС. Тривалий шлях України до ЄС не є чимось унікальним, навпаки, більшість сучасних членів пройшли через багаторічний процес інтеграції до Союзу через поступове зближення національної правової системи з правом Союзу. Саме тому в нагоді Україні може стати досвід розвинутих європейських країн, які вже завершили процес європейської інтеграції.

Австрія є однією з таких країн. Інтеграційні проблеми, з якими їй довелося стикнутися на шляху до ЄС, у багатьох аспектах подібні до тих, які нині вирішує Україна, зокрема проблема економічної інтеграції без політичного членства в умовах асоційованого статусу щодо ЄС, а також специфічні проблеми так званого «четвертого розширення» ЄС.

Австрійська Республіка не належить до держав-засновниць Європейських співтовариств та Європейського Союзу. Її входження до європейських структур без перебільшення стало доленосним для подальшого економічного розвитку цієї країни. Процес імплементації та виконання Угоди про асоціацію між Європейським Союзом та Австрійською Республікою став «випробувальним майданчиком» для такого роду угод. Зокрема, рішеннями Суду ЄС було встановлено, що Угода про асоціацію має пряму дію на території держави, а також, що правовий режим Угоди про асоціацію можна розглядати як частину права ЄС якщо не внаслідок прямого припису, то за аналогією. Крім того, досвід Австрії підтвердив, що Угода про асоціацію є дієвим механізмом участі країни у спільному ринку Європейських співтовариств, який забезпечує досить глибоку інтеграцію, що дає змогу користуватися всіма перевагами цього ринку.

Європейська інтеграція була основним пріоритетом зовнішньої політики України з моменту проголошення незалежності. Наприклад, уже в

Декларації про державний суверенітет України зазначалося, що наша держава «безпосередньо бере участь у загальноєвропейському процесі та європейських структурах» [2]. Чинним Законом «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики» встановлюється мета «набуття членства в Європейському Союзі» [4]. Драматичні події кінця 2013 – початку 2014 рр. продемонстрували невідворотність європейського вибору України. У таких умовах завданням правової науки стає максимально повний теоретичний аналіз усіх юридичних аспектів європейської інтеграції нашої країни, а також розроблення практичних рекомендацій щодо правового забезпечення євроінтеграції. Великою підмогою в цьому може стати вивчення досвіду держав, що вже пройшли шлях євроінтеграції. Це дасть змогу виявити як шляхи вирішення питань, пов'язаних із правовим забезпеченням інтеграції, так і проблемні моменти, яких можна уникнути.

Співробітництво України та Республіки Австрія на державному рівні має хоч і не тривалу, але досить насичену історію. Важливим фундаментом відносин між Україною та Республікою Австрія є договірно-правова база. Вона складається з усіх домовленостей, які коли-небудь були підписані між обома державами. Їхнє дослідження є вкрай важливим для того, щоб повністю досягнути всі тонкощі українсько-австрійської міждержавної взаємодії. Удосконалення договірно-правової основи українсько-австрійських відносин зумовлене актуальними вимогами імплементації положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [8, с. 313].

Співробітництво та обмін досвідом між державними органами України та державними органами Австрійської Республіки передбачається багатьма чинними міждержавними, міжурядовими та міжвідомчими договорами [6, с. 246].

Важливою є позиція офіційного Відня, який завжди підтримував євроінтеграційні прагнення України, маючи

бачення майбутнього України в «єдиній родині європейських народів» [1]. Масив двосторонніх договорів, укладених між Австрією та Україною, містить чимало угод в економічній сфері.

Виокремлюють такі етапи розвитку українсько-австрійського економічного співробітництва. Відлік першого етапу починається з моменту набуття у 1991 р. Україною незалежності, а закінчується вступом у 1995 р. Австрії до ЄС. Другий етап простягається від 1995 р. до підписання у 2014 р. Угоди про асоціацію України та ЄС. Третій етап розпочався після підписання Угоди про асоціацію та пов'язаний із подальшою адаптацією договірно-правових складових українсько-австрійських відносин до норм і правил ЄС [8, с. 316].

Останніми роками спостерігалось скорочення обсягів двосторонньої торгівлі між Україною та Австрією. Підсумки 2016 р. та проміжні дані за 2017 р. свідчать про поліпшення ситуації в цій сфері. Наприклад, у 2016 р. зовнішньоторговельний оборот товарами та послугами між Україною та Австрією збільшився приблизно на 20 % щодо 2015 р. За результатами пошуку в базі даних «Законодавство України. Верховна Рада України», за період 1991 – кінець 2017 рр. між Україною та Австрійською Республікою було укладено понад 80 міждержавних, міжурядових, міжвідомчих, міжрегіональних угод, які сформували правову основу економічних відносин між країнами. Цей процес було започатковано Спільним Комюніке про встановлення консульських відносин між Україною та Австрійською Республікою (1991 р.) та Протоколом про встановлення дипломатичних відносин між Україною та Австрійською Республікою (1992 р.).

Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Австрією зосереджується на таких головних напрямках: допомога вітчизняним підприємствам-експортерам із метою розширення ринків збуту для українських товарів і послуг, налагодження

взаємовигідних контактів; активізація контактів із державними відомствами та установами, національними економічними об'єднаннями та спілками; розвиток економічного співробітництва на рівні регіонів України та Австрії [9].

Протягом останніх років Австрія посідає п'яте місце серед інвесторів в українську економіку. У 2016 р. інвестиційний показник дорівнював майже 6 % від загального обсягу прямих іноземних інвестицій.

До основних нормативно-правових актів, що регулюють сферу співробітництва між Україною та Австрією, належать такі: Угода між Міністерством інфраструктури України та Федеральним міністерством транспорту, інновацій і технологій Республіки Австрія про міжнародні комбіновані перевезення (2013 р.); Меморандум про співробітництво у сфері конкурентної політики між Антимонопольним комітетом України та Федеральним конкурентним відомством Австрійської Республіки (2009 р.); Угода між Міністерством транспорту та зв'язку України та Федеральним міністерством транспорту, інновацій і технологій Республіки Австрія про співробітництво в галузі транспортної інфраструктури та обміну технологіями (2008 р.); Меморандум про взаєморозуміння між Державним комітетом України з питань технічного регулювання та споживчої політики (ДССУ) та Австрійським інститутом стандартів (ON) у сфері стандартизації (2006 р.); Меморандум про українсько-австрійське співробітництво в галузі туризму (2004 р.); Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством палива та енергетики України та Федеральним Міністерством сільськогосподарського, лісового, водного господарства та захисту навколишнього середовища Республіки Австрія (200 р.); Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Австрія про адміністративну допомогу й співробітництво у митних справах (2000 р.); Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Австрія про перевезення

пасажирів у міжнародному регулярно-му автомобільному сполученні; Угода між Міністерством транспорту України та Федеральним Міністерством науки і транспорту Республіки Австрія про міжнародні перевезення вантажів (1997 р.); Конвенція між Урядом України й Урядом Республіки Австрія про уникнення подвійного оподаткування та попередження податкових ухилень стосовно податків на доходи і на майно (1997 р.); Угода між Україною та Республікою Австрія про сприяння та взаємний захист інвестицій (1996 р.); Угода між Урядом України та Австрійським Федеральним Урядом про повітряне сполучення (1994 р.); Меморандум щодо подальшого застосування двосторонніх угод у відносинах між Україною та Республікою Австрія (1993 р.); Угода між Україною та Австрійською Республікою про двосторонні торговельно-економічні зв'язки (1993 р.); Угода між Урядом України та Федеральним Міністерством фінансів Австрійської Республіки (1993 р.).

1993 р. між Україною та Австрійською Республікою було укладено Угоду про двосторонні торговельно-економічні зв'язки [10]. Статтями 1–3 Угоди було запроваджено обов'язок сторін взаємодіяти в технічній та науково-технічній сфері, зокрема в розвитку промисловості та створенні екологічно безпечних об'єктів інфраструктури. Угода створила загальні правові підстави для подальшого розвитку двосторонніх відносин в економічній галузі.

Галузевими пріоритетами економічного співробітництва було визнано металургію та металообробку, хімічну промисловість, сільське та лісове господарство, енергетику, целюлозно-паперову промисловість, будівництво, транспорт, охорону навколишнього середовища.

Відповідно до статті 12 цієї Угоди, було утворено українсько-австрійську змішану комісію з питань торговельно-економічних зв'язків, основна функція якої – сприяння розвитку двостороннього торговельно-економічного спів-

робітництва між Україною та Республікою Австрія для задоволення інтересів і потреб обох країн.

Як приклад можна навести детально розписаний механізм взаємодії, запроваджений Угодою між Антимонопольним комітетом України та Федеральним конкурентним відомством Австрійської Республіки [3]. Окрім загальної відданості співробітництву, закріпленої Преамбулою, документ містить указівки на такі форми взаємодії, як обмін інформацією щодо розвитку законодавства, обмін досвідом у сфері розслідувань порушень правил конкуренції, обмін досвідом у сфері відносин між конкурентними та регуляторними відомствами (ст. II), обмін інформацією щодо вдосконалення законодавства та практики розслідування порушень у сфері конкуренції, організація навчальних візитів і навчання спеціалістів, відвідування конференцій, симпозіумів, семінарів та інших наукових і науково-практичних заходів, експертні зустрічі та консультації, обмін документами, дослідженнями, літературою (ст. III). Подібні угоди уклалися й з інших питань ринкової взаємодії, зокрема щодо співробітництва в митних справах, у галузях сільського та лісового господарства, палива та енергетики, транспорту тощо. Наявність таких договірних механізмів створює достатні можливості для вивчення та застосування досвіду Австрійської Республіки щодо інтеграції до внутрішнього ринку ЄС не тільки на теоретичному, але й на практичному рівні [7, с. 156].

Історично обумовленим є міжрегіональне співробітництво між Україною та Австрійською Республікою на рівні чотирьох областей України: Львівської, Чернівецької, Закарпатської, Івано-Франківської та Одеської. Їхні взаємини врегульовано Угодою про співпрацю між Львівською областю та Федеральною землею Штирія, Меморандумом про співпрацю між Івано-Франківською областю та Федеральною землею Тіроль, Протоколом між Чернівецькою обласною радою

народних депутатів та Урядом землі Каринтія про регіональне співробітництво та взаємодію в економічній, торговельній і громадсько-культурній сферах, Угодою про культурне й економічне співробітництво між Закарпатською областю та Федеральною землею Бургенланд, Меморандумом про співробітництво між м. Київ і м. Відень.

Чотири прикордонні області України (Закарпатська, Івано-Франківська, Чернівецька та Одеська області) охоплені Дунайською Транснаціональною Програмою, яка є інструментом фінансування програми Європейської Територіальної Співпраці (Interreg), що забезпечує рамкові умови для впровадження спільних заходів і змін у політиці між національними, регіональними та місцевими гравцями з країн Європейського регіонального фонду розвитку (ЄРФР), Інструменту підготовки до вступу в ЄС та Європейського інструменту сусідства. Програма територія містить 9 країн-членів ЄС, зокрема Австрію та вищезазначені області України. Учасники проектів можуть брати участь у програмі як асоційовані партнери (що означає покриття лише їхніх витрат на участь у різноманітних заходах), але з кінця 2016 р. є ймовірність участі вищезазначених країн як головних партнерів або учасників інших консорціумів [5, с. 13].

Отже, застосування досвіду Австрії в процесі євроінтеграції України можливо не тільки шляхом теоретичних досліджень, але й через конкретні механізми міждержавної взаємодії, установлені двосторонніми угодами між державами. Застосуванню австрійського досвіду сприятиме подібність правових систем Австрії та України, обидві з яких належать до континентальної правової сім'ї та в багатьох аспектах змодельовані за зразком права Німеччини.

Використання австрійського досвіду під час інтеграції України до ЄС можливо за двома основними напрямками. По-перше, це досвід міжнародної діяль-

ності з правового забезпечення участі у внутрішньому ринку ЄС, зокрема під час створення зони вільної торгівлі між Австрійською Республікою та Європейськими співтовариствами, та шляхом участі в загальних міжнародних договорах та організаціях, таких як СОТ чи Європейська конвенція про спрощення формальностей у торгівлі товарами. По-друге, це досвід реформування законодавства та регулювання ринку загалом та його окремих галузей із метою наближення та гармонізації його з правом ЄС.

Ключові слова: європейська інтеграція, Угода про асоціацію з ЄС, двосторонні економічні угоди, Україна, Австрійська Республіка.

У статті досліджуються можливості запозичення Україною досвіду економічної інтеграції Австрійської Республіки в ЄС. Зазначається, що застосування досвіду Австрії можливе не тільки шляхом теоретичних досліджень, але й через конкретні механізми міждержавної взаємодії, які встановлені двосторонніми угодами між державами. Проведено аналіз двосторонніх відносин між Україною та Австрійською Республікою у сфері економіки. Визначено основні етапи українсько-австрійського економічного співробітництва та його пріоритетні напрями: металургія та машинобудівництво, хімічна промисловість, сільське та лісове господарство, енергетика, целюлозно-паперова промисловість, будівництво, транспорт, охорона навколишнього середовища. Охарактеризовано інституційний механізм їх реалізації. Визначено основні напрями використання австрійського досвіду в процесі інтеграції України до ЄС.

В статті рассмотрены возможности заимствования Украиной опыта экономической интеграции Австрийской Республики в ЕС. От-

мечается, что применение опыта Австрии возможно не только путем теоретических исследований, но и через конкретные механизмы межгосударственного взаимодействия, установленные двусторонними соглашениями между государствами. Проведен анализ двусторонних отношений между Украиной и Австрийской Республикой в сфере экономики. Определены основные этапы украинско-австрийского экономического сотрудничества и его приоритетные направления: металлургия и металлообработка, химическая промышленность, сельское и лесное хозяйство, энергетика, целлюлозно-бумажная промышленность, строительство, транспорт, охрана окружающей среды. Охарактеризован институциональный механизм их реализации. Определены основные направления использования австрийского опыта в процессе интеграции Украины в ЕС.

The article considers the possibilities of borrowing the experience of Ukraine's economic integration of the Republic of Austria to the EU. It is noted that the application of Austrian experience is possible not only through theoretical studies, but also through specific mechanisms of interstate interaction established by bilateral agreements between states. The analysis of bilateral relations is conducted between Ukraine and Austrian Republic in the field of economics. The main stages of Ukrainian-Austrian economic cooperation and its priority areas are determined: metallurgy and metalworking, chemical industry, agriculture and forestry, energy, pulp and paper industry, construction, transport, environmental protection. An institutional mechanism for their implementation is described. The main directions of using the Austrian experience in the process of Ukraine's integration into the EU are determined.

Література

1. Верхогляд В. Українсько-австрійські політичні відносини на вищому рівні: через минуле до майбутнього. Етнічна історія народів Європи. 2002. Вип. 12. С. 89–92.
2. Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р. № 55-XII. Верховна Рада України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/55-12>.
3. Меморандум про співробітництво у сфері конкурентної політики між Антимонопольним комітетом України та Федеральним конкурентним відомством Австрійської Республіки від 22 жовтня 2009 р. Верховна Рада України. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/040_035.
4. Про засади внутрішньої та зовнішньої політики: Закон України від 1 липня 2010 р. № 2411-VI. Верховна Рада України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>.
5. Розвиток транскордонного співробітництва: науково-аналітична доповідь / НАН України. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України»; наук. редактор В.С. Кравців. Львів, 2016. 125 с.
6. Рябошапченко А. О. Австрійський досвід інтеграції до Європейського Союзу в економічній сфері як приклад для України та економічне співробітництво між Україною та Австрійською Республікою: правові питання / А. О. Рябошапченко // Публічне право. 2014. № 4. С. 241–249.
7. Рябошапченко А. Значення австрійського досвіду інтеграції в Європейський Союз в економічній сфері як приклад для України. Правові проблеми цивілізаційного вибору України: матеріали круглого столу, присвяч. 10-річчю кафедри права Європейського Союзу та порівняльного правознавства (м. Одеса, 28 листопада 2014 р.). Одеса, 2014. С. 153–157.
8. Сафар'янс Є. Формування договірно-правових засад українсько-австрійських відносин (1991–2016 рр.). Український історичний збірник. 2017. Вип. 19. С. 313–232.
9. Торговельне співробітництво між Україною та Австрією. Посольство України в Республіці Австрія. URL: <http://austria.mfa.gov.ua/ua/ukraine-at/trade>.
10. Угода між Україною та Австрійською Республікою про двосторонні торговельно-економічні зв'язки від 31 серпня 1993 р. Верховна Рада України. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/040_499 (дата звернення: 15.10.2014).

